له شاخەوه بۆ شار. . . له شارەوه بۆ كەپیتالٚ

جەزا چنگیانی

ماوەیەكی زۆره میدیاكانی جیهان سەرگەرمی گرفتی لیدان و گۆرینی رژیمی عیراقین. ئەم بابەت وگرفته بارو دۆخیكی وای دروستكرد گەورەترین هیزی سەربازی جیهان (ناتۆ) ی توشی قەیرانی لەیەك دابران و دووفاقی كرد. زلهیزەكانی جیهانی له یەكترازاند، له لای مرۆڤی هوشیار ئاشكرایه ئەم گرفته نه پەیوەندی به دڕندەی صدام و ڕژیمەكەیەوه هەیه. نه پەیوەندی به سۆزی ئەمەریكاوه بۆدیموكراتیزەكردنی عیراق و ئارامی ناوچەكەوه ونەگبەتی كوردەوه. بەڵكو كۆكی گرفتەكه پەیوەندی به قۆرخكردنی چمكیكی گرنگی كالاٚی بازاری جیهانیەوه هەیه كه پیدەڵین (پترۆڵ) . دژه ویست و هەلویستی ئەمەریكایەكان (ڕوسیا، فرنسا، ئەڵمانیاو صین) هەر لەسەرئاستی بازاری ئەم كالاٚیەیه، ئەمه بابەتی ووتاریكی تره له ئایندەیەكی نزیكدا دەبیته دیاری خوینەرانی كورد بۆیه لیرەدا خەستی ناكەمەوه) لەم بارو دۆخه جیهانیەدا. كورد وگرفتەكەی وخاك وسامانەكەی ڕۆڵی سەرەكەی و كاریگەری دەبیینی و له پاشه رۆژی عیراق و ناوچەكەشدا قورسای خۆی هەیه. ئیمەی كورد لەتەك ئەو هەموو گۆرانكاریه بنەرەتیانەی له ئاستی جیهان و شەپۆلی گلۆبالیزمدا هاتووه به چ شیوه و ئاوزانیكەوه (عاقلیەت) هاوبەشی بكەین و قورسای خۆمان له چ ئاست و چمكی چ بازار و ئاوزانیكی سیاسی بگرین، دیالۆگی كورد و دراوسیكانی و زلهیزه خاوەن بەرژەوەندیەكانی جیهان چۆن بیت. ؟!! مادامیكی كەپیتالیستی جیهانی بۆ دەست بەسەراگرتنی ناوچه بەرژەوەنیەكانی شیوەی كلاسیكی گۆری، دەبیٚ میللەتانی ژیر دەستەش شیوەی خەبات و ئایدۆلۆژی و چەكی دیالۆگی نۆی بۆ خەباتەكەیان هەڵبژیرن. هەتا فەلەستینیەكان توندو تیژی بەكار بهینن ڕیگه به دروست بوونی (حەماسەكان) بدەن ئەوەنده بەڵگه دەدەنه دەس ڕایكاڵیكی وەكی شاروون بۆ تیرۆر. (بەبیٚ ئەوەی بەخۆیان بزانن) باشترین پاڵپشت و كۆمەكەری هەڵبژاردنی نۆی شاروون (حەماسەكان) بوون.

گۆرینی ئاوزانی سیاسی كوردی یانی گۆرینی شیوەی خەبات و چەكی بەرانگاربوونەوەی كوردی. من لیرەدا مەبەستم گۆرینی ئاوزانی (كوردی) له لەناوبردنی (بەرزانی و تاڵەبانی) نابینمەوه، مەبەستیشم (ترۆكردنی) (یەكیتی و پارتی) نیه !! بەڵكو گۆرینی ئایدۆلۆژی و ئیستراتیجیتی خەبات و دیالۆگ و گوتاری سیاسی كوردی یه. یانی گۆرینی (ڕوویزاڵی) سیاسی كلاسیكی كوردی یه به مۆدیرن. فراوانكردنی گۆرەپانی خەباتی سیاسی كوردی و سیستەمی دەسەلاٚته. قورخكردنی دەسەلاٚتی سیاسی له باشوری كوردستاندا له لایەن دوو زلهیزەوه یانی ئیفلیجكردنی پرۆسیسی میژووی كۆمەڵگایەك. قورخكردنی دەسەلاٚتی سیاسی له دەستی تاقانه سەركردەیەك له پارتیكدا بەبیٚ ئەلتەرناتیفی زەمەن و ڕیگه نەدان به (نەوەی سیاسی نۆی) یانی لەمپەردانان له بەر دەم میكانیزمی كۆمەڵگا و به زەنگاوكردنی ووزەی سیاسی ئەو پارته. ئەمانه نەك بڤەن بۆ كۆمەڵگا بەڵكو تاعوونن (نمونه رژیمی صدام) . ئەوەی ئیستا دەسەلاٚتی سیاسی له باشوردا له چنگدایه قوتابی قوتابخانەی خەباتی شاخ وئاوزانیان بەرهەمی شیوەی بەرهەمهینانی بازاری شاخه، بۆیه ئاوزانی سیاسی كوردی له سەر ئاستی بازاری شاخ و گوند سەقامگیر بووه. قوتابخانەی شاخ پەیوەندی به شیوەی بەرهەمهینانی دیهاتەوه هەیه كه كشتوكاڵیكی پریمیتیفه و سنور تەسك وداخراو خاوبزووه (سستە) . وەلی شار شیوەی بەرهەمهینانی مۆدیرنتر و بالاٚتر و مەودای بازارەكەشی فراوانتر و بزیووبزووه (چالاكه) ، بۆیه كادیرانی بازاری شار بیریان فراوانتره، نەوەی بازاری شار نەوەی ئەنتەرنیت و زاتەلیت و بەرهەمی سیاسی و ئابوری وبمانەویت یان نا بەشیكن له كادیرانی شەپولی تیژرەوی گلۆبالیزم. تیگەیشتنی ئەم نەوەیه بۆ پرۆسیسه نەرم و شلەكان

www.kurdistannet.org

وديالۆگ و ديموكراتيزەكردنى پرۆسيسە ئابوورى و سياسى و كۆمەڵايەتيەكان ڕوون و سەقامگيرترە وەك لەو كاديرانەى لە قوتابخانەى شاخدا پەروەردەبوون و دواى ڕاپەرين سروشت شانسى بۆ مسۆگەركردن بە نامۆى پەڕيونە شار و باسى ديموكراتى دەكەن، وەلى بە پراكتيك (ديكتاتۆرىً شەرمنن) . ئێمەى كورد بە خۆشى خۆمان بيت يان بە ڕيكەوت يان بەهۆى سيستەمى بازارى جيهانى و گلوباليزمەوە، بوين بە چمكێك لە بەرژەوەندى سەرمايەدارى ئەمەريكى و كەپيتاڵەكەى. هوى بوونەكەشمان چاوى جوانى كورد و پيشرەوى تەكنەلۆژيا و بونى سەرمايەدارى كوردى هوشيار نيە. !! ئەى چى يە ؟؟ (بەها و نرخ و ڕۆڵى) ئاڵتونە ڕەشەكەى ژير پيىٚ مرۆڤى كورد (پترۆڵە) ە. مادامیكى كوردستانى گلێنە كانگاى پترۆڵە كەواتە ئێمەى (كورد) فاكتەرى وەرچەرخانە سياسيەكانى ناوچە و جيهانين كەواتە ئيمەى كورد (سووك) نين بەلاٚم خۆمان ناناسين بۆ ؟چونكە تائيستا ئاوزانى سياسى كوردى ئاوزانى (شاخ) بووە نەك (شار) ، ئاوزانى شاخ زۆر زەحمەتە بتوانى چمكى پرۆسيسيك بە ژيرانە بگريت كە تەواوى گرفت و جەنگەكانى جيهانى لەسەر بەندە ئەويش (ڕۆڵ و بەها و نرخ و پاشە ڕۆژى پترۆڵە) نەك جەنگى چاوەروانى (ئەمەريكا و عيراق) . مۆتيفى پترۆڵى كوردە، بەڵكو جەنگى جيهانى يەكەميش يەكيك لە فاكتەرەكانى پترۆڵى كوردستان بووە. نەگبەتى كورد وبزوتنەوەكەى ئەوەيە كاديرانى وەكى پيويست نە لەم فاكتەرە گرنگە تيگەيشتبوون و نە دەيانتوانى مامەڵەيەكى هوشيارى لە تەكدا بكەن بە دريژاى تەمەنى شۆرشى باشورى كوردستان چەقى هيوامان بە ستبووە بە گوريسى قرچۆكى سۆزى ناسيوناليستى تيژهزەرى عەرەبى عيراقەوە لە بغدادى چەقەوە دەسەلاٚتى ئەم چەقەش مشە خورى شالاٚوى دۆلارى پترۆلەكەمان بوون، سەرمايەدارى كاڵفامى مشەخۆرى عەرەب نەك ئاوريان لە كيشەكەمان نەدايەوە بەڵكو كيميابارانيشيان كردين. ئەوانيش واتە (تكريتيەكان) پەروەردەى بنەماى هزرى كۆمەڵگايەكى جوتيارى ناوچەيەكى پرێميتيفى وەك (تكريت) بوون. لە جياتى ئەوەى شالاٚوى دۆلارى پترۆڵەكى كورد و عەرەب بۆ سەقامگيرى ولاٚتێك كەپيدەڵێن (عيراق) و بۆ خزمەتى ئيستراتيجيتى نەتەوەى عەرەبى بەكارى بهێنن. وەك مۆراڵ وفاكتى هزريكى تيژڕەو خوويان دايە پر چەككردنى خۆيان (لە سەر ئاوزان و سيستەمى جەنگە ئەمەوى و عەباسيەكان پشت بە هێزى ([illegible] كەوتنە شەركردن لە تەك كورد و وولاٚتانى دراوسى وئەنجامەكەشى داتەپينى بونيادە ئابوورى و ووزە مرويەكانى كورد وعەرەب وقەرزاركردنى چەند نەوەيەك. (هيچ كێشەيەك بە بىٚ سيستەمى ئاوزانى مرۆڤ بە ڕێوە ناچىٚ) تيگەيشتن لە كرۆكى ئەم ڕاستيە تێگەيشتنە لە گرفتى گشت چينەكانى كۆمەڵگاى كوردى. دواى ڕاپەرين و وەرچەرخانى ڕووى بزوتنەوەكەمان لە شاخەوە بۆ شار دەست تيوەردانى زليهيزيكى وەكى ئەمەريكى دەبىٚ وەرچەرخانيكى بنەرەتى لە ئاوزانمان بكەين. بابزانين ڕۆڵى سەرمايەى پترۆڵ و كاديرى (كەم ئەزمونى) سەرمايەدارى كورد لە شار چۆن (هەڵنووتين) كە باشور لە لايەن كوردەوە كۆنترۆلكرا يەكەم كومپانياى نۆى دواى شەرى كەنداوى دووەهەم (كوومپانياى برايم خليل) دروست بوو. دروست بوونى ئەم كومپانييە زۆر جياوازى لە دروست بوونى كومپانياى كشتووكاڵى، بازرگانى قاچاخچيەكانى نيوان سنورەكان هەبوو * (چونكە كالاٚكەى پترۆڵەو پەيوەندى بە بەرهەمى تەكنەلۆژيا و بازارى ئەكتيفى جيهانەوە هەيە) بۆيە خاوەنى بۆرسەكانى ئەو كۆمپانيايە هەرچەند نەيارى يەكترى بوون كەچى لە ئاستى بۆرسەكاندا يەك ئامانج بوون. لە سەر ئاستى بەرژەوەندى سى لايەن (كوردى (پارتى) توركى، عيراقى) دەتوانم بيژم ئەم كومپانيايە يەكەم كومپانياى مۆنۆپولى ڕۆژهەلاٚتى ناوەراستە كە كورد ڕاستەخۆ بەشێكى هەبىٚ تێدا لە دواى يەكەم كۆمپانياى پترۆڵى (توركى) كە ساڵى ١٩١١ لە لايەن (بانكى ئەڵمانى، سيرايرنست كاسل (بريتانى) ، كۆبلنگيان، ڕوياڵداتش) درەست بوو. (كومپانياى برايم خليل) لايەنى پۆزەتيفى زۆرتر بوو لە نەگيتيفى بۆ. . ؟ چونكە

www.kurdistannet.org
2-4-2003 22:29

کاڵاکە (پترۆڵ) ڕاستەو خۆ پەیوەندی بە تازەترین و زیندوترین تەکنەلوژیا وچالاکترین بازارەوە هەیە، بینیمان زەمینەی پیشکەوتنی زۆر خیرا بوو. ئەم کالایە ئیستراتیجیتی بزوتنەوەی باشوری کوردستانی لە (ئۆتۆنۆمیەوە گۆڕی بە فدریالیەت) فیدریالیەت یانی بەرژەوەندی هاوبەش بەرژەوندی (کۆمپانیای برایم خلیل) یش بەرژەوەندی هاوبەش بوو. کەواتە (کۆمپانیای برایم خلیل) بەرهەمی شێوەی بەرهمهێنانی شار وکالای پترۆڵ و بازارەکەیەتی. تیگەیشتنی هەرسی بۆرسی ئەو کۆمپانیا بۆ بەش و نرخ و شیوەی بەرهەمهینان وساخکردنەوەی کالاکەش (پترۆڵ) هاوبەش بوون. . سەرمایەی (برایم خلیل) تەکانیکی زۆر بە گوڕی بە پارتی دا بەلام مامەلەکردنی (پارتی) لە تەك سەرمایەی (کۆمپانیای برایم خلیل) دا مامەڵەکردنێکی سەرمایەداریکی (بیٚ ئەزموون) بوو. بۆ؟ هەڵسورینەری ئەو سەرمایەیە کادیرانی (قوتابخانەی شاخ) بوون. ئاوزانی بە گەڕخستنی سەرمایەیان بە شیوەی مۆدێرن نەبوو کەپیتالەکەیان کرد بە هێزیك، فاکتەریك، چەکێك بۆ (ڕووی زاڵی) ی شاخیان بەرامبەر بە نەیارەکەیان، کە (یەکیتی) بوو. شەری براکان دروست بوو. هەردوو لایەنی گەیاندە ئاستیکی تیگەیشتن کە ناتوانن بەبیٚ پەسەندکردنی یەکتری ئارام بژین (ئەمە لایەنی پۆزەتیفی برایم خلیل) بوو. سەرمایە و بیرکردنەوە لە ڕۆڵەکەی بیرکردنەوەی هەردوو هیزی گۆڕیٚ. ئەم نا بەرامبەریە لە هیزی کەپیتالی یەکیتی بەرامبەر بە پارتی (یەکیتیەکانی) گەیاندە خالێکی وەرچەرخانی هزری بنکەی (جەوهری) بیریان لە سەرچاوەی پەیداکردنی کەپیتالیك کردەوە وەك بە ڕیگەی کلاشینکۆف بەڵکو بەڕیگەی کریکار و ئەندازیاری بۆاری پترۆڵ. ئەوە بوو (پالاوگای پترۆلی سلیمانی) یان دروستکرد. ئەم کارە باشترین و ژیرترین کارە ئەگەر یەکیتیەکان شانازی پیوەبکەن ئەم پالاوگەیە دروست نەدەبوو ئەگەر برایم خلیل شالاوی دۆلاری نەهینایە. ئەم دوو چمکە ئابووریە (پالاوگەی سلیمانی و برایم خلیل) کە هەردووکیان پەیوەندیان بە سەرمایەی پترۆلەوە هەیە. وەرچەرخانیکی ژیرخانی دینی بە مەرجی (کادیرانی شاخ) ئەوانەی فریان بە ڕۆلی کەپیتالەوە نیە لە گرفتە ساسیەکان (لە ڕۆلی سیاسی دوور بخرینەوە) ، ڕۆڵ بدریتە نەوەی نۆی کورد و کادیرانی قوتابخانەی شار وگولۆبالیزم. دەکری و دەشی دەسەلاتی سیاسی وەك زمبۆلی لە لای (بارزانی و تالەبانی) بمینیتەوە بە مەرجی نەوەی نۆی هیندە (ئۆتۆنۆمی) لە کارەکانیدا هەبیٚ کە بتوانن شەقاوی گرنگ بە سەرمایەی کوردی بدەن. سەرچاوەیەکی تری سەرمایە و کادیرانی سەرمایەداری کوردە لە (هەندەران) ە شالاوی ڕوەکردنی کوردان بۆ هەندەران بۆتە هوی دروستبوونی تۆیژێك لە (سەرمایەداری کوردی) و ئاشنا بە ڕیگە و سیستەمی کەڵەکەکردنی سەرمایە لە سەر شیوەی سەرمایەدارانی ئەوروپی و ئەمەریکی و ئوسترالی (بەس تەنیا لە ئەلمانیا ٥٠١ ملوینەری کورد هەیە هی گشت پارچەکانی کوردستان) . بیجگە لە سەرماییەی ئەو سیاسیە کوردیانەی پارەکانیان تەنیا لەبانك داناوە لە پرۆژەی زیندودا نین. (بە ڕیژەی ٤٪ (سیێنز) سوو وەردەگرن (بۆنمونە سیاسیەکی دوای ڕاپەڕین نە ڕۆژی کریکاری کردوە نە تەمەنیشی گەیشتۆتە ٥٠ سالٚ بەلام سەرمایە نووستەوەکەی لە بانکی ئەلمانی لە فرانکفۆرت گەیشتۆتە ١٥٠، ٠٠٠ ملوین ئۆیرۆ) ڕۆلی سەرمایەداری کوردی هەندەرانی لە پاشە ڕۆژی باشوری کوردستاندا گەلیك گرنگە ئەویش بەگەڕخستنی کەپیتالٚ وسیستەمی نۆی بازاڕ لە پرۆژەکانی داهاتووی باشوری کوردستان و عیراقدا. چونکە زۆر نزیکە دوای نەمانی صدام ئەمەریکا پرۆژەیەکی وەکی (مارشالٚ پلان) ** لە کوردستان و عیراقدا پیادە بکات هاوبەشبوونی سەرمایەداری کوردی لە تەك پرۆژە سەرمایەداریەکانی کوردستان و عیراقدا، یانی (هاوبەش بوونی دەسەلاتی سیاسی کوردی) لەسەر ئاستی عیراق و ناوچەکە لەسەرئاستی کۆمەلگای کوردەواریش بە دروست بوونی چینی سەرمایەدارانی کوردی چنی پرۆلیتاریای کوردی زۆر بە سرۆشتی لە دایك دەبیت و دلنیایشم. (گەر) کادیرانی مارکسی کوردی چالاك

و هوشیار و بەراستی مارکسیانە بیر بکەنەوە دەتوانن ڕۆڵی گرنگ بۆ بەدەستهینانی مافە چینایەتیەکانی پرۆلیتاریا کورد مسۆگەر بکەن. بەرێگەی خەباتی (سەندیکاکانی) کریکارانەوە نەك (خەو بینین بە دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا) وە کە ئەم دروشمە زیاتر ڕۆمانسیانەیە وەك لەوەی لۆژیکی بێت. (**کەنترۆڵکردنی سامانی سرۆشتی (پترۆڵ) ی کوردستان لە لایەن سەرمایەدارانی کوردەوە، یانی گرتن یان پاراستن یان مسۆگەرکردنی چمکێکی گرنگی بنیات نانی هێزی پاراستنی ئاسایشی نەتەوایەتی کوردی)** کەواتەکارکردنی سەرمایەداری کورد وتیکەڵاوکردنی کەپیتاڵی کورد و ئەمەریکی و کۆمپانیە گەورەکانی تری جیهان. ڕۆی بزوتنەوە و هیوای کورد بۆ دامەزراندی دەوڵەتێکی کورد مسۆگەر دەکات. چونکە (**سیاسەت هونەری پاراستنی بەرژەوەندی یە**) .

- سەرمایەی هەموو پارتە کوردیەکانی باشوری کوردستان لە (شاخ) لە سەر گومرگی قاچاخچیەکان بووە

** مارشال پلان ئەو پلانە ئابوریە بوو بۆ گەشەکردنی ئابوری ووڵاتانی ئەوروپی دوای جەنگی جیهانی دووهەم.

تێبینی کوردستان نێت:

ئەم نووسینە دەربڕینی بیروبۆچوونی خاوەنەکەیەتی، کوردستان نێت لـە ناوەڕۆکەکەی بەرپرسیار نییە. ٧-٣-٢٠٠٣

www.kurdistannet.org
کوردستان نێت